

VIATGERS DE TARDOR: EL MORELL CAP-ROIG

La conca mediterrània és un veritable receptor d'avifauna durant els mesos de tardor i hivern. Entre els ocells de tot el nord d'Europa que passen aquests mesos als països del sud del continent i del nord d'Àfrica hi ha un grup de característiques força peculiars: els anàtids.

Un d'aquests anàtids és el boix o morell cap-roig (*Aythya ferina*). El boix és un anàtid de mida mitjana (fa uns 42-49 cm de la punta del bec a l'extrem de la cua i uns 67-75 cm de punta a punta d'ala). A l'aigua presenta aspecte rabassut, el mascle d'un inconfusible color marró rogenc al cap i pit i cua gairebé negres, el cos és gris clar. La femella té, com en gairebé tots els anàtids, coloració bastant més discreta, marró grisós en el cos amb pit i cua més foscos. Ambdós sexes mostren una franja blava al bec que ajuda a diferenciar-los de qualsevol altre anàtid. Les parelles que trien fer la cria als aiguamolls del País Valencià ho fan sobretot a les comarques del sud, el Fondo i Santa Pola semblen ser els llocs de cria més habitual (al voltant de les 500 i les 70-100 parelles respectivament al 1985³). A l'Albufera els boixos tornen a criar després de dècades sense fer-ho, però bé que el nombre de parelles reproductores és encara molt minso (3-4 parelles al Racó de l'Olla al 1996²). Per a criar, aquesta espècie situa el niu ben a la vora de l'aigua, entre la vegetació inundada de senills i boba. Les eclusions es reparteixen al llarg de tota la primavera concentrant-se majoritàriament cap al juny. Amb tot, aquesta espècie és, per a les nostres terres, un visitant de tardor i hivern. Majoritàriament marxen amb els primers indicis de la primavera.

Els boixos que han niat a Europa central i del

nord ens arriben a partir de finals d'agost, tot i que fins a l'octubre no vénen els contingents més nombrosos d'hivernants. Pel que fa a la seua estada ací, els boixos es reparteixen igualment per aigües dolces, salobroses o fins i tot estuaris i badies. El principal nucli d'hivernada és l'Albufera de València. Al Parc Natural de l'Albufera s'apleguen cada any màxims de 1.000-2.000 individus (el gener del 1987 se n'hi van comptabilitzar 4.800 exemplars). Tot i això sembla que s'aprecia un lleuger descens del nombre de boixos que hivernen a l'Albufera durant el període 1988-1999.

Les causes de la migració són encara avui motiu d'investigació per a molts ornitòlegs. Hi ha diverses hipòtesis que miren d'explicar què mou les aus a migrar. Sens dubte la major o menor facilitat per aconseguir l'aliment en relació a les condicions climàtiques representa un paper molt important¹, però també hi pot haver altres causes com ara pressions entre els individus d'una espècie o d'espècies amb què comparteixen medi i recursos que no sempre són tròfics. El lloc on instal·lar un niu o un bon refugi lluny de l'abast dels depredadors també poden ser recursos escassos i limitants. El cas és que de les 589 espècies d'ocells (exclousos els marins) que crien al Paleàrtic, el 40% passen l'hivern en un altre lloc⁴.

En la dècada dels 90 ha pres força una hipòtesi sobre la qual es treballa actualment. Segons aquesta hipòtesi la migració d'una determinada espècie no seria un moviment lineal d'exemplars del nord cap al sud sinó que seguiria un model que han volgut anomenar "*salt de la granota*". Atès aquest model els individus de la zona més meridional de l'àrea de cria haurien de moure's menys per arribar a les zones d'hivernada, això obligaria els que crien més septentrionalment a fer desplaçaments més prolongats fins superar els primers per arribar als quarts d'hivern, en la franja de més al sud¹.

Pels motius que siguen els boixos, com moltíssims ocells més, necessiten fer les migracions que els porten ací tardor rere tardor i per fer-ho els és essencial que conservem les llacunes on passen l'època freda, lluny del nord glaçat.

CARLES SANTANA I GARCÍA



© Albert Masó

El boix o morell cap-roig troba el seu principal nucli d'hivernada a l'Albufera de València.

¹ ALERSTAM, T. *Bird Migration*. Bath Press. Avon, UK, 1990.

² CATALÀ, F. J.; DIES, B.; DIES, J. I.; GARCÍA, F. J.; i OLTRA, C. *Las aves de l'Albufera de València*. Vaersa. València, 1990.

³ Diversos autors. *Història Natural dels Països Catalans*, Vol.12. Ed. Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1985.

⁴ MOREAU, R. E. "The place of Africa in the Palaearctic migration system". *Journal of Animal Ecology*, 21: 250-271. 1952.